

Kunnskapsdepartementet

Pb 8119 Dep

0032 OSLO

Deres referanse:
08-01865-/HAK

Vår referanse:
08/460-24

Vår dato:
21.12.2009

Høringsuttalelse fra Universitets- og høgskolerådet til Sentre for fremragende utdanning (SFU)

De høyere utdanningsinstitusjonenes primær oppgaver er forskning, undervisning og formidling. Etablering av sentre for fremragende utdanning kan ses som en parallell til sentre for fremragende forskning og vil kunne være et viktig bidrag til å øke både kvaliteten på og statusen til utdanningene. Universitets- og høgskolerådet (UHR) hilser velkommen satsingen på sentre for fremragende utdanning.

Navnet på sentrene

UHR registrerer at arbeidsgruppen som legger frem utredningen velger å kalle satsingen *Sentre for fremragende utdanning*, mens Stjernøutvalget brukte betegnelsen *Sentre for fremragende undervisning*. UHR er kjent med at det er uenighet i sektoren om hvilket av disse to navnene som bør brukes, uten at vi selv har tatt stilling til dette.

Finansieringen av sentrene

Arbeidsgruppen antyder et antall heltidsansatte bør være 6-12 ved sentrene for at de skal bli bærekraftige. UHR støtter dette og vil presisere at dersom SFU skal settes i stand til å løse oppdraget på en god måte, er det viktig at de gis en romslig fullfinansiering.

Organisering og forvaltning av sentrene

UHR støtter videre arbeidsgruppen i at det ikke bør anbefales én generell organisasjonsmodell for SFU. Kravene arbeidsgruppen foreslår stilt til organiseringen bør ivaretas. Dette gjelder veldefinert faglig ledelse og en organisasjons- og styringsform som gir god tilpasning til vertsinstusjonenes organisasjon og etablerte rutiner som sikrer et godt samspill. Videre er vi enige i at det er viktig at nøkkelpersoner er ansatt ved senteret i full stilling, at sentret så langt som mulig er samlokalisert og forankret i én institusjon og at SFU-en inngår i vertsinstusjonens styringssystem, men har et eget styre og knytter til seg en eksternt faglig rådgivingsgruppe.

UHR støtter også arbeidsgruppen i at KD bør forvalte ordningen med SFU, for å løsrive den fra organer som enten har særinteresser eller vil kunne oppfattes som inhabile. I forbindelse med at ordningen har virket en periode og skal evalueres, bør også forvalteransvaret tas opp til vurdering.

Spredning

Spredning må være en prioritert aktivitet når SFU-ene er etablerte. Dette er av stor betydning

for å oppnå at sentrene bidrar til økt utdanningskvalitet også for fag og institusjoner utenfor sentrene selv.

Kriterier for tildeling av SFU og avvikling av sentrene etter endt funksjonsperiode

Våre sterkeste utdanningsmiljø skal konkurrere om senterstatus, og UHR mener denne konkurransen må skje med bakgrunn i kvalitet, på like vilkår og på basis av de samme utvelgelseskriteriene. Dette skal være fremragende sentre for utdanning, tilsvarende sentre for fremragende forskning, og kvalitet må være utgangspunktet i satsingen for at sentrene skal bli tatt seriøst som våre fremste miljø på utdanningsområdet. Vi registrerer at UHRs nasjonale råd for lærerutdanning i sitt utkast til uttalelse også støtter et slikt syn, og går inn for at det innføres ett felles kriteriesett for utlysning av sentrene.

UHR mener at SFU, som et tiltak for *fremragende* utdanning, bør bidra til å løfte og videreutvikle allerede svært gode utdanningsmiljø og at det bør stilles krav til at kompetansen i disse miljøene også skal komme andre institusjoner og utdanninger til gode. UHR mener dermed at både eksisterende kvalitet i utdanningene og vurdering av hvilken nytte et SFU kan få for sektoren bør være viktige kriterier ved tildeling av sentre.

Institusjonen(e) må ha en langsiktig plan for sentret. Når et senter avvikles har institusjon(ene) ansvar for å overta driften og UHR støtter at det stilles krav til planer for hvordan sentrene skal avvikles og/eller videreutvikles allerede i søknaden som sentertildeling.

Forholdet mellom forskning og utdanning

Kjerneaktiviteten i et SFU skal være sentrert rundt utdanning i bred forstand. Det vil blant annet si god oppfølging av studenter og solid fokus på læringsmiljøet, samt på kvalitet og kreativitet i utdanningen. Arbeidsgruppen skriver i sin innstilling at SFU-ene *skal bygges opp til miljøer som kan hevde seg internasjonalt både faglig og pedagogisk*. Her ligger også indirekte en klar forventning til forskningsaktivitet på høyt nivå. Ingen miljø kan hevde seg faglig internasjonalt uten også å være sterke på forskning. UHR ser behov for et betydelig element av forskning som en forutsetning for å få pålitelig kunnskap om SFU-enes virksomhet og utvikling. SFU-ene bør ha et kritisk blikk på seg selv og blant annet forske på hva som er betingelser for at en utdanning er god. Vi mener at forholdet mellom SFU og SFF med fordel kunne vært drøftet mer utfyllende i utredningen. Forskning er viktig for å sikre oss kunnskap om hva som skjer i undervisningssituasjoner, ulike utfall av tiltak og satsinger og hvilke resultater som bør spres til andre utdanninger. Koplingen mellom utdanning og forsknings- og utviklingsarbeid må enten inngå som et kriterium ved utlysning av SFU-er, eller det bør stilles krav til klargjøring av dette i søknader om senterstatus.

Avslutningsvis vil UHR peke på betydningen av midtveisevaluering av sentrene. Vi antar at en slik evaluering både vil virke motiverende og bidra til å målrette sentrenes satsinger mer gjennom hele perioden satsingen varer.

Vennlig hilsen

Ola Stave
generalsekretær

Kjærstin Åstveit
seniorrådgiver

Vedlegg: Uttalelser fra UHRs underorgan

Innspill som har kommet til UHR på høringen om Sentre for fremragende utdanning:

1. Fra Utdanningsutvalget
2. Fra Nasjonalt råd for lærerutdanning
3. Fra Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag
4. Fra Profesjonsrådet for arkitektur og landskapsarkitektur

Fra Utdanningsutvalget:

Sentre for fremragende utdanning - Uttalelse fra UU til UHRs styre

Vi viser til Kunnskapsdepartementets høringsbrev av 18. september d.å.: "Høring om etablering av Sentre for fremragende utdanning (SFU)", med frist 21. desember d.å. UHRs utdanningsutvalg er glad for anledningen til å uttale seg om sentrene som er tiltenkt stor betydning i UH-sektoren.

SFU-er vil kunne bli en viktig drivkraft for å heve/dyrke kvaliteten i norsk utdanning, og vil også være med på å signalisere likestilling mellom utdanning og forskning.

Utdanningsutvalget mener at for å få dette til må visse forutsetninger være til stede:

- Sentrene må fullfinansieres
- Det fremragende må dyrkes
- Koblingen mellom utdanning og forskning må være tydelig
- Sentrene må ha en verdi utover seg selv (spredning)

Fullfinansiering

Utdanningsutvalget mener det er av avgjørende betydning for sentrenes suksess at de blir fullfinansierte.

Fremragende

Kvalitet og det fremragende må settes i høysetet for at det skal være prestisjefyllt å få og å drive SFU. Utdanningsutvalget mener sentrene skal belønne og videreutvikle fremragende undervisning og utdanning, og ikke brukes til å løfte miljøer som antas å ha ekstra behov for det. Til det siste bør det eventuelt settes i verk nasjonale stimuleringsiltak *uavhengig* av SFU-ordningen. Alle som søker om SFU-er bør gjøre det på det samme kriteriegrunnlaget. Kriteriesettet bør settes sammen slik at det ivaretar utdanningenes egenart, også det som særpreger profesjonsutdanningene.

Utdanning og forskning

Et betydelig element av forskning bør inn i sentrene og slik tydeliggjøre koblingen mellom utdanning og forskning. Sentrene bør ha et kritisk blikk på seg selv og blant annet forske på hva som er betingelsene for at en utdanning kan betegnes som god (eller kanskje fremragende). Bachelorutdanningene er eksempelvis et område det er lite forsket på i dag. Slektskapet mellom SFF og SFU bør drøftes og tydeliggjøres. Utdanningsutvalget ønsker at det legges stor vekt på koblingen til forskning i kriteriene for å få tildelt status som SFU.

Spredning

Det er viktig at SFU-ene får en verdi utover seg selv dersom de skal lykkes i målsetningen om å stimulere til god kvalitet på utdanningene våre. For å sikre dynamiske og fremtidsrettede sentre med bredt nedslagsfelt for sine kunnskaper og ideer vil de måtte være inkluderende, åpne og transparente. Spredning må være en prioritert aktivitet når senteret er etablert. Utdanningsutvalget mener imidlertid at spredning som

tildelingskriterium kan dempes. Det bør selvsagt ikke være frikjøp fra undervisning i et SFU.

Andre kommentarer

Undervisning vs. utdanning

Utdanningsutvalget registrerer at arbeidsgruppen gikk over fra å bruke termen "undervisning" til å bruke "utdanning". Det var delte oppfatninger om termbruken i utvalget: Mens noen mente at arbeidsgruppen har en for snever oppfatning av hva "undervisning" er, mente andre at "utdanning" bedre favner alt det vi ønsker et SFU skal drive med.

Forvaltning

Utdanningsutvalget støtter arbeidsgruppen i at Kunnskapsdepartementet kan forvalte ordningen med SFU. Med NOKUTs nye mandat og erfaring med internasjonale komiteer kan det være naturlig at de bistår departementet. Forvaltingsansvaret bør imidlertid tas opp til vurdering på nytt etter at SFU-ordningen har fått virke en periode.

Evaluering

Det foreslås i rapporten at sentrene skal evaluere seg selv, og at det foretas en evaluering av alle sentrene etter at de første har vært i drift i ca. 2,5 år. Utdanningsutvalget mener evalueringer kan virke sterkt motiverende og engasjerende og foreslår midtveiseevaluering av sentrene som en varig ordning.

Med vennlig hilsen fra
Olgunn Ransedokken (Sign.)
leder av utdanningsutvalget

Rachel Glasser
sekretær for utdanningsutvalget

Høringsuttalelse fra Nasjonalt råd for lærerutdanning:

De høyere utdanningsinstitusjonenes primæroppgaver er forskning, undervisning og formidling. Etablering av sentre for fremragende utdanning kan ses som en parallell til sentre for fremragende forskning og vil kunne være et viktig bidrag til å øke både kvaliteten på og statusen til utdanningene. Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) hilser velkommen satsingen på sentre for fremragende utdanning.

Navnet på sentrene

Arbeidsgruppen som legger frem utredningen velger å kalle satsingen *Sentre for fremragende utdanning*, mens Stjernøutvalget brukte betegnelsen *Sentre for fremragende undervisning*. NRLU mener Stjernøutvalgets betegnelse er å foretrekke, ettersom dette er smalere og setter mer fokus på selve kjernevirksomheten *å undervise* – mens utdanningsbegrepet oppleves som mye bredere. Ettersom utdanning er brukt i utredningen som sendes på høring, bruker vi likevel denne betegnelsen videre i vår uttalelse.

Finansieringen av sentrene

Det er viktig at sentrene gis en romslig fullfinansiering slik at de gjøres i stand til å løse oppdraget de gis på en god måte. Skal dette bli en vellykket satsing, så vil tilstrekkelig med ressurser være avgjørende.

Hvem forvalter ordningen

NRLU støtter arbeidsgruppen i at KD bør forvalte ordningen med SFU, for å løsrive den fra organer som enten har særinteresser eller vil kunne oppfattes som inhabile. I forbindelse med at ordningen har virket en periode og skal evalueres, bør også forvalteransvaret tas opp til vurdering.

Spredning

For at sentrene skal fylle tiltenkt funksjon og komme til nytte for sektoren forøvrig, må spredning av kunnskap og kompetanse være en prioritert aktivitet. Dette er av stor betydning for å oppnå at sentrene bidrar til økt utdanningskvalitet også for fag og institusjoner utenfor sentrene selv.

Forholdet mellom forskning og utdanning

Kjerneaktiviteten i et SFU skal være utdanning. Det vil blant annet si god oppfølging av studenter, tett relasjon med praksisfeltet for de av utdanningene som har dette, kreativitet i undervisningssituasjoner og solid fokus på læringsmiljøet. Undervisningen må stå i sentrum for sentrets virksomhet, det er undervisningen som skal være fremragende. Men for å få solid kunnskap om utdanning, ser vi for oss at denne kjerneaktiviteten må følges av forskning. Dette for å sikre oss kunnskap om hva som skjer i undervisningssituasjoner, hvilket utfall ulike tiltak og satsinger gir og hva som bør spres til andre utdanninger. Hvordan forskningen kan bidra til å støtte et SFU bør klargjøres enten før tiltaket lyses ut, eller det bør stilles krav til slik klargjøring i søknadene om senterstatus.

I et senter for fremragende utdanning bør det sannsynligvis også påses at de ansatte har en viss bredde i sin kompetanse. Vi vil i den sammenheng særlig nevne førstelektorer og dosenter, som nettopp har fått tilkjent sin kompetanse blant annet basert på vurdering av undervisningserfaring.

Ett felles kriteriesett for tildeling av sentrene

NRLU ser at det er et dilemma dersom etableringen av sentre for fremragende utdanning (SFU) både er ment å skulle belønne og videreutvikle fremragende undervisning/utdanning og samtidig brukes til å løfte miljøer som antas å ha ekstra behov for det. Dersom SFU skal være

et tiltak for *fremragende* utdanning, så bør det være allerede gode miljø belønnes, og sentertildelingen bør bidra til å videreutvikle disse, og stille krav til at kompetansen i disse miljøene også skal komme andre institusjoner og utdanninger til gode. NRLU mener dermed at både eksisterende kvalitet i utdanningene og vurdering av hvilken nytte et SFU kan få for sektoren bør være viktige kriterier ved tildeling av sentre.

NRLU mener videre at lærerutdanningene må konkurrere på basis av kvalitet i sine søknader og på bakgrunn av samme kriterier som andre utdanninger. Vi mener at her skal de mest fremragende utdanningsmiljøene på banen, og da må de konkurrere på like vilkår. Tradisjonelt har profesjonsutdanningene hatt tettere kontakt med og oppfølging av sine studenter enn mange andre utdanninger. Det arbeides mye og godt for å styrke kvaliteten på lærerutdanningene nå. Utdanningene er inne i store omstillingsprosesser gjennom økte krav for å forskningsbasere og praksisbasere utdanningene. Dette er krevende og tar mye ressurser. Vi ser for oss at et SFU for lærerutdanning vil komme naturlig, men kanskje ikke i første omgang ettersom så mange av miljøene er opptatt av reforminnføringen. Vår antagelse er likevel at noen av lærerutdanningene vil melde seg på i konkurransen om å bli tildelt SFU allerede ved første tildeling.

NRLU går inn for at det innføres ett felles kriteriesett for utlysning av SFU, og at praksis inngår som ett av vurderingskriteriene for de utdanningene som har dette, slik arbeidsgruppen foreslår.

Med vennlig hilsen fra

Knut Patrick Hanevik (Sign.)
leder for Nasjonalt råd for lærerutdanning

Kjærstin Åstveit
sekretær for Nasjonalt råd for lærerutdanning

Fra Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag:

Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag har drøftet innstillingen om sentre for fremragende utdanning. Fakultetsmøtet stiller spørsmålsteget ved hvor godt dette virkemidlet vil være.

I den grad det allikevel realiseres, vil fakultetsmøtet understreke at slike sentre må være koblet til sterke forskningsmiljøer, og dette tilsier at man velger modell 1. Videre er det avgjørende at man sikrer at erfaringer og resultater formidles til hele sektoren.

Vennlig hilsen, for Jan Morten Dyrstad,

Bjørn Arne Halonen

Bjørn Arne Halonen
Fakultetsadministrasjonen
Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse NTNU
NO-7491 Trondheim, Norge
telefon +47 73 59 66 20 e-post bjorn.halonen@svt.ntnu.no

Fra Profesjonsrådet for arkitektur og landskapsarkitektur:

Uttalelse om etablering av Sentre for fremragende utdanning (SFU)

Vi viser til mail fra UHR av 05.10.09. Profesjonsrådet diskuterte høringsutkastet om etablering av SFU på sitt møte 20. oktober (Sak 17/2009). Profesjonsrådet er positiv til at god undervisning får oppmerksomhet, men er skeptiske til å opprette SFU. Dette begrunnes i to forhold.

Profesjonsrådets oppfatning er at etableringen av både denne og andre typer sentre må sees i sammenheng med sektorens totale ressursbruk. Etablering av sentre innebærer en prioritering av sektorens knappe midler. Vi mener at ressurser til sektoren bør i størst mulig grad uavkortet overføres direkte til fagmiljøene. Rådet mener også at det er en utfordring å finne fram til gode kriterier som i tilstrekkelig grad tilgodeser ulike institusjoner og fagområder. Noen fagområder, som de profesjonsrådet dekker, krever høy lærertetthet gjennom individuell oppfølging av studentene. Dette krever stor ressursinnsats per studiepoeng, noe som kan være vanskelig å få gjennomslag for ved store universiteter. Det er også en skjevhet mellom store og små institusjoner med hensyn på bredde og tverrfaglighet. Mindre institusjoner kan falle uheldig ut med hensyn på kravet om tverrfaglighet. Begge disse forholdene medfører at små og enhetlige fagmiljøer på store institusjoner og enhetlige fagmiljøer i mindre institusjoner kan falle uheldig ut i opprettelsen av SFU. Vi tror derfor at støtte til ulike former for evalueringer direkte til fagmiljøene er en bedre løsning enn å etablere SFU.

Dersom det blir opprettet SFU, mener rådet at organisering der målet er mest mulig spredning av god undervisning og tverrfaglig samarbeid er å foretrekke. Vi mener også at dersom SFU opprettes må et mandat være å utvikle gode utdanninger i hele landet. Vi mener også at det er viktig at ulike typer undervisningsformer og fagområder dekkes av ordningen.

Med vennlig hilsen

Eva Irene Falleth
Leder Profesjonsrådet for arkitektur og landskapsarkitektur